

Poziom przygotowania zawodowego rolników – członków grup producenckich

O przygotowaniu zawodowym rolników do prowadzenia dochodowego gospodarstwa rolniczego decydują dwa składniki – poziom i kierunek wykształcenia oraz uczestnictwo w procesie doskonalenia zawodowego. Celem artykułu jest przedstawienie poziomu przygotowania zawodowego rolników zorganizowanych w grupy producenckie.

Wykształcenie jest jednym z czynników wpływających na stopień intelektualnego przystosowania ludności wiejskiej do nowej rzeczywistości, wyznaczonej przede wszystkim przez twarde prawa gospodarki wolnorynkowej i perspektywę przystąpienia Polski do struktur Unii Europejskiej. Wpływa na aktywność ludności wiejskiej i powstawanie zachowań przedsiębiorczych, co jednocześnie odzwierciedla się w tempie rozwoju rolniczych grup producenckich.

Doskonalenie zawodowe ma na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych na bazie już posiadanego wykształcenia w ten sposób, aby dostosować je do stale wzrastających pod wpływem rozwoju nauki, techniki, technologii i organizacji wymagań, a także pod wpływem zmieniających się uwarunkowań rynkowych. Odbywa się ono najczęściej poprzez aktualizowanie i pogłębianie wiedzy w określonej dziedzinie, specjalizację, opanowanie nowej techniki, nabycie określonych wiadomości związanych z aktualnymi potrzebami zakładu pracy, a także rozwijanie szerszych horyzontów intelektualnych uczestników, kształtowanie zdolności samodzielnego rozwiązywania nowych, typowych i nietypowych problemów zawodowych, wyrabianie umiejętności klasyfikowania i analizowania faktów stanowiących podstawę do podejmowania decyzji oraz umiejętności współpracy z ludźmi¹. Edukacja dorosłych, w tym doskonalenie zawodowe, odgrywa istotną rolę w rolnictwie. Przekazywanie wiedzy o nowych osiągnięciach nauki i techniki, bieżące udostępnianie informacji o sytuacji na rynkach produktów rolniczych, o zmianach gospodarczych w kraju, o przyszłości polskiego rolnictwa itp. pozwalają producentom rolnym dostosować się do tych zmian i przygotować do stawienia czoła przyszłym wyzwaniom. Jednym z przejawów dostosowywania się do nowych warunków gospodarowania są powstające coraz liczniej grupy producenckie.

---

¹ Maziarz C.: *Andragogika rolnicza*. PWN, Warszawa 1977, s. 340.

Poziom wykształcenia ludności wiejskiej

Ludność wiejską charakteryzuje bardzo niski poziom skolaryzacji. Przyczyn wymienia się wiele, jednak najważniejsze z nich to gorszy dostęp młodzieży wiejskiej do szkół, niższy poziom nauki w wiejskich szkołach (złe wyposażenie w pomoce naukowe), koszty związane z kształceniem ponadpodstawowym dzieci poza miejscem ich zamieszkania. Zauważalny jest także brak zainteresowania kształceniem dzieci ze strony rodziców, wynikający głównie z charakteru pracy w zawodzie rolnika, gdzie poziom wykształcenia nie ma, jak to jest w przypadku innych stanowisk pracy, przełożenia na szybszy awans i lepsze zarobki. Również niedoinwestowanie infrastrukturalne i słaby rozwój nierolniczych funkcji wsi ma wpływ na opuszczanie rolnictwa przez wykwalifikowane kadry. Zauważa się też tendencję do pozostawiania w gospodarstwie tych dzieci, które nie zdobyły lepszego wykształcenia bądź nie mają szans na znalezienie pracy poza rolnictwem².

W tabeli 1 przedstawiono porównanie poziomu wykształcenia ludności zamieszkującej miasta i wieś. Wyraźnie w niej widać, jak duże są różnice.

Tabela 1

Wykształcenie ludności w wieku 15 lat i więcej w roku 1995

Poziom wykształcenia	Ogółem		Miasta		Wieś	
	tys.	%	tys.	%	tys.	%
	29 881	100	18 721	100	11 160	100
Wyższe	6,8		9,8		1,9	
Policealne	2,6		3,3		1,3	
Średnie ogólnokształcące	7,1		9,6		3,0	
Średnie techniczne i zawodowe	17,5		21,3		11,2	
Zasadnicze zawodowe	25,9		24,6		28,0	
Podstawowe	33,7		27,6		43,8	
Niepełne podstawowe i bez wykształcenia	6,3		3,6		10,8	
Nieustalone	0,1		0,2		0,0	

Dane spisu ludności i mieszkań opracowano metodą reprezentacyjną.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Mały Rocznik Statystyczny 1999, GUS 1999.

O zdecydowanie niskim poziomie wykształcenia ludności wiejskiej świadczy duża liczba ludności, która nie ukończyła szkoły podstawowej bądź na niej zakończyła swoją edukację, a mianowicie 54,6% – ponad połowa ludności

² Sikorska A.: Struktura społeczno-demograficzna i wykształcenie ludności wiejskiej. Wyd. IERiGŻ, Warszawa 1999, s. 36 i następne.

wiejskiej. Jest to efekt między innymi tzw. starzenia się wsi, czyli dużego udziału osób w najstarszej grupie wiekowej, oraz skutek wieloletnich zaniedbań w rozwoju oświaty na terenach wiejskich. Dość duża liczba osób, (28,0%) kontynuowała naukę w zasadniczych szkołach zawodowych, których sieć była dobrze rozwinięta na obszarach wiejskich, a których ukończenie stwarzało szansę zatrudnienia w okolicznych zakładach przemysłowych. Również dwukrotnie niższy na wsi niż miście odsetek osób z wykształceniem średnim, trzykrotnie – policealnym i pięciokrotnie – z wyższym potwierdza znacznie niższy poziom skolaryzacji ludności wiejskiej.

Jak zauważa B. Wawrzyniak, istnieje statystycznie udowodniona zależność polegająca na tym, że im człowiek młodszy, a przy tym legitymujący się wyższym poziomem wykształcenia, tym większą wykazuje skłonność do aktywności i przedsiębiorczości³. Osoby takie częściej niż inne skłonne są modernizować gospodarstwa, wprowadzać do nich innowacje, w miarę potrzeby zmieniać profil produkcji bądź wprowadzić jej specjalizację, czyli podejmować takie działania, aby ich warsztat pracy ciągle się rozwijał i dostosowywał do zmieniających się wymogów rynku. Rolnicy charakteryzujący się wyższym wykształceniem zainteresowani są nowymi osiągnięciami nauki i techniki, otwarci na wszelkie propozycje, starają się na bieżąco zdobywać nowe informacje i, co najważniejsze, umiejętnie z nich korzystać. Są to jednocześnie osoby mające największe szanse być postrzeganymi w społeczności wiejskiej jako liderzy. Kwalifikacje zawodowe, wzorowo prowadzone gospodarstwo i odpowiednie cechy osobowości sprzyjają nawiązywaniu kontaktów z innymi ludźmi, a co za tym idzie – stwarzają dogodne warunki podejmowania współpracy z innymi rolnikami w ramach grup producenckich.

Wykształcenie rolników zorganizowanych w grupy producenckie

Zagadnienie wpływu poziomu wykształcenia rolników na podejmowanie decyzji o utworzeniu grupy producenckiej i funkcjonowaniu w jej ramach było między innymi przedmiotem badań prowadzonych przez autorkę. Badaniami objęto 122 rolników – członków 9 grup producenckich działających na terenie byłego województwa siedleckiego⁴.

Członkowie grup producenckich zostali poproszeni o wskazanie osoby, która jako pierwsza wyszła z propozycją utworzenia grupy i podjęła się trudu jej organizacji. W ten sposób wyłoniono 11 rolników, spośród których 3 osoby

³ Wawrzyniak B.M.: Doradztwo w agrobiznesie. Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek 2000, s. 119.

⁴ Były to wszystkie formalnie działające na tym terenie rolnicze grupy producenckie.

miały wykształcenie wyższe (27,3%), 5 osób – średnie (45,4%) i 3 osoby – zawodowe (27,3%)⁵. Jednocześnie rolnicy ci postrzegani byli przez pozostałych członków jako liderzy. Dane te potwierdzają wcześniej omawianą tendencję, że osoby o wyższych kwalifikacjach i uzupełniających je cechach osobowościowych, takich jak uprzejmość, komunikatywność, otwartość, częściej niż inne mają predyspozycje do działalności społecznej, podczas której wykorzystują swoją wiedzę, umiejętności i doświadczenie zawodowe, a co najważniejsze – potrafią zdobyć zaufanie i prestiż w swoim środowisku.

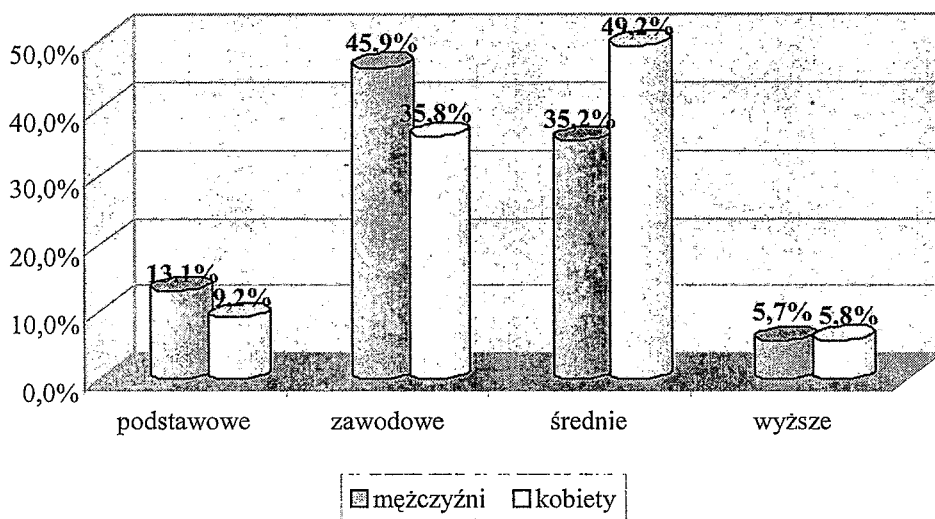
Poziom wykształcenia w badanej populacji (autorka w tym przypadku uwzględniła także kobiety) przedstawia się następująco: 27 osób (11,2%) miało wykształcenie podstawowe, 99 osób (40,9%) – zawodowe, 102 osoby (42,1%) – średnie i 14 osób (5,8%) – wykształcenie wyższe. Porównując wyniki badań do danych ogólnokrajowych można stwierdzić, że poziom wykształcenia rolników zrzeszonych w grupy producenckie jest dużo wyższy. Przykładem jest chociażby różnica w odsetku osób z wykształceniem średnim i wyższym w grupach – 47,9% i tej samej grupie populacji ogólnokrajowej (dla ludności wiejskiej) – 17,4%. Także dużo mniejszy jest odsetek osób mających tylko wykształcenie podstawowe – 11,2% w grupach i 54,6% populacji wiejskiej.

Zauważalna jest różnica w wykształceniu kobiet i mężczyzn (rys. 1). Mężczyźni zdecydowanie częściej niż kobiety kończą swoją edukację na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej (45,9% – mężczyźni, 35,8% – kobiety). Jest to związane głównie z tym, że mężczyźni raczej preferowali szkoły, których ukończenie daje konkretne kwalifikacje i przygotowuje do wykonywania określonego zawodu – najczęściej rolnika, a dobrze rozwinięta sieć szkół zawodowych w zupełności im to umożliwiła. Kobiety natomiast częściej kończyły szkoły średnie (49,2% – kobiety, 35,2% – mężczyźni), co wiąże się z większą możliwością uzyskania zatrudnienia poza gospodarstwem. Wykształcenie wyższe wśród badanych osób miało tyle samo mężczyzn i kobiet, ponieważ były to głównie małżeństwa.

W tabeli 2 podano dokładną charakterystykę poziomów wykształcenia członków poszczególnych grup producenckich i ich żon.

---

⁵ Obok rolników w 6 grupach równorzędnie wymieniano doradców rolniczych. Ponieważ nie są oni członkami grup producenckich, a ich udział w procesie tworzenia się tychże grup wynikał między innymi z obowiązków służbowych, nie uwzględniono ich podczas analizy tego pytania.

Rysunek 1

Poziom wykształcenia członków rolniczych grup producenckich i ich żon

Członkowie trzech grup producenckich mają wykształcenie wyższe od podstawowego, przy czym w Stowarzyszeniu Sadowników i Producentów Rolnych „Powiśle” jest ono najwyższe – 80% mężczyzn i 95% kobiet legitymowało się ukończonym średnim i wyższym wykształceniem. W Zrzeszeniu Producentów Ziemiaka „Agro Can”, w Spółdzielni Ogrodniczej „Wolgo” i Zrzeszeniu Producentów Ziemiaka „Kartofelek” przeważają osoby z wykształceniem średnim.

Stosunkowo niski poziom wykształcenia reprezentują rolnicy ze Zrzeszenia Producentów Materiału Siewnego „Łan-Pol”, bo aż 50% mężczyzn ukończyło naukę na poziomie szkoły podstawowej, 37,5% – zawodowej i tylko 12,5% na poziomie szkoły średniej. Trochę lepiej w porównaniu z mężczyznami wypadają w tej grupie kobiety. W Zrzeszeniu Ogrodników – Żelechów, Zrzeszeniu Producentów Buraka Cukrowego „Kraski”, Zrzeszeniu Producentów Warzyw i Owoców „Maciejowice” i Stowarzyszeniu Producentów Mleka „Jutrzenka” przeważają osoby z ukończonym wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela 2

Poziom wykształcenia członków rolniczych grup producenckich i ich żon

Grupy producenckie	Ogółem	Płeć	Podstawowe		Zawodowe		Średnie		Wyższe	
			L.	%	L.	%	L.	%	L.	%
Zrzeszenie Producentów Buraka Cukrowego „Kraski”	15	M.	3	20,0	10	66,7	2	13,3	0	0,0
	15	K.	3	20,0	7	46,7	5	33,3	0	0,0
Spółdzielnia Ogrodnicza „Wolgo”	15	M.	3	20,0	6	40,0	5	33,3	1	6,7
	15	K.	0	0,0	4	26,7	10	66,7	1	6,7
Zrzeszenie Producentów Ziemniaka „Agro Can”	7	M.	0	0,0	3	42,9	4	57,1	0	0,0
	7	K.	0	0,0	1	14,3	6	85,7	0	0,0
Stowarzyszenie Sadowników i Producentów Rolnych „Powiśle”	20	M.	0	0,0	4	20,0	12	60,0	4	20,0
	20	K.	0	0,0	1	5,0	16	80,0	3	15,0
Zrzeszenie Producentów Materiału Siewnego „Łan-Pol”	8	M.	4	50,0	3	37,5	1	12,5	0	0,0
	8	K.	1	12,5	4	50,0	3	37,5	0	0,0
Zrzeszenie Producentów Warzyw i Owoców „Maciejowice”	16	M.	1	6,3	8	50,0	7	43,8	0	0,0
	15	K.	1	6,7	11	73,3	3	20,0	0	0,0
Zrzeszenie Producentów Ziemniaka „Kartofelek”	11	M.	2	18,2	2	18,2	6	54,5	1	9,1
	11	K.	1	9,1	2	18,2	6	54,5	2	18,2
Stowarzyszenie Producentów Mleka „Jutrzenka”	24	M.	3	12,5	16	66,7	5	20,8	0	0,0
	23	K.	5	21,7	9	39,1	9	39,1	0	0,0
Zrzeszenie Ogrodników – Żelechów	6	M.	0	0,0	4	66,7	1	16,7	1	16,7
	6	K.	0	0,0	4	66,7	1	16,7	1	16,7
Razem	122	M.	16	13,1	56	45,9	43	35,2	7	5,7
	120	K.	11	9,2	43	35,8	59	49,2	7	5,8
	242		27	11,2	99	40,9	102	42,1	14	5,8

Źródło: Opracowanie własne wyników badań.

Nie tylko sam poziom wykształcenia jest ważny, ale należy zwrócić też uwagę na to, czy jest on zgodny z pracami wykonywanymi w gospodarstwach. Coraz większego znaczenia nabiera profesjonalizacja pracy w rolnictwie. Odpowiednie kwalifikacje są jednym z elementów decydujących o powodzeniu w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Kwalifikacje rolników, kierowników gospodarstw będących członkami rolniczych grup producenckich, przedstawiono w tabeli 3.

Generalnie wykształcenie badanych osób jest zgodne z wykonywanym zawodem rolnika. Aż 81,1% (99 osób) respondentów MA wykształcenie rolnicze, a tylko 18,9% inne. Należy przy tym zwrócić uwagę, że do osób z wykształceniem nierolniczym zalicza się tych producentów, którzy zakończyli swą edukację na etapie szkoły podstawowej (13,1% badanych rolników). Wszyscy rolnicy przygotowani są pod względem kierunku wykształcenia do pracy w rolnictwie w Stowarzyszeniu Sadowników i Producentów Rolnych „Powiśle”, które wyróżnia się także pod względem poziomu wykształcenia. Równie dobrze przygotowani są rolnicy z grup: Zrzeszenie Producentów Warzyw i Owoców „Maciejowice” – 93,8% i Spółdzielnia Ogrodnicza „Wolgo” – 93,3%.

Tabela 3

Kwalifikacje rolnicze badanych producentów

Grupy producenckie	Wykształcenie rolnicze		Wykształcenie nierolnicze	
	L.	%	L.	%
Zrzeszenie Producentów Buraka Cukrowego „Kraski”	10	66,7	5	33,3
Spółdzielnia Ogrodnicza „Wolgo”	14	93,3	1	6,7
Zrzeszenie Producentów Ziemniaka „Agro Can”	4	57,1	3	42,95
Stowarzyszenie Sadowników i Producentów Rolnych „Powiśle”	20	100,0	0	0,0
Zrzeszenie Producentów Materiału Siewnego „Łan-Pol”	7	87,5	1	12,5
Zrzeszenie Producentów Warzyw i Owoców „Maciejowice”	15	93,8	1	6,3
Zrzeszenie Producentów Ziemniaka „Kartofelek”	7	63,6	4	36,4
Stowarzyszenie Producentów Mleka „Jutrzenka”	17	70,8	7	29,2
Zrzeszenie Ogrodników – Żelechów	5	83,3	1	16,7
Łącznie	99	81,1	23	18,9

Źródło: Opracowanie własne wyników badań.

Stosunkowo słabo przygotowani do pracy w rolnictwie pod względem kierunku ukończonej szkoły są producenci ziemniaka z grupy „Agro Can” – 57,1% osób ukończyło szkołę o profilu rolniczym i producenci ziemniaka z grupy „Kartofelek” – 63,6%.

Doskonalenie zawodowe rolników zorganizowanych w grupy producenckie

W doskonaleniu zawodowym rolników niemały udział mają ośrodki doradztwa rolniczego, które obok funkcji doradczej, upowszechnieniowo-wdrożeniowej i informacyjnej realizują funkcję oświatową, polegającą na udzielaniu pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w uzupełnianiu ich kwalifikacji zawodowych, wykorzystując wiele sprawdzonych i skutecznych metod, takich jak: kursy, seminaria, szkolenia, wycieczki, pokazy, demonstracje itp. Świadczy o tym między innymi fakt ciągłej współpracy doradców z członkami grup producenckich. Organizowanie szkoleń, pokazów, demonstracji czy wyjazdów szkoleniowych stanowi niezbędne w funkcjonowaniu grup wsparcie edukacyjne i informacyjne. Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie Oddział w Siedlcach jest jedną z instytucji, które mają bardzo duży udział w podnoszeniu poziomu kwalifikacji zawodowych rolników. W 1999 roku zorganizowano m.in.:

• seminaria oddziałowe	80/1307 osób,
• seminaria powiatowe	123/2887 osób,
• szkolenia gminne	552/8039 osób,
• szkolenia wiejskie	668/10 380 osób,
• pokazy	498/4973 osób,
• gminne spotkania informacyjne	60/1410 osób,
• seminaria wyjazdowe dla rolników	121/2720 osób,
• seminaria wyjazdowe dla kobiet	40/1124 osób.

Tematyka organizowanych spotkań przedstawia się następująco: produkcja roślinna (364), produkcja zwierzęca (357), produkcja ogrodnicza (16), ekologia (5), ekonomika (216), przedsiębiorczość (37), integracja z Unią Europejską (42), WGD (383), mechanizacja (58).

Duży nacisk pracownicy Ośrodka kładą na współpracę z rolnikami współpracującymi w ramach rolniczych grup producenckich. Szczegółowy wykaz spotkań przeprowadzonych wśród członków rolniczych grup producenckich przedstawiono w tabeli 3.

W badanej populacji rolników, członków 9 rolniczych grup producenckich, poziom wykształcenia w odniesieniu do danych ogólnokrajowych (dotyczących ludności wiejskiej), jest dość wysoki, bo tylko 27 osób (11,2%) miało wy-

kształcenie podstawowe i aż 146 osób (47,9%) – wykształcenie średnie i wyższe. Jednakże kwalifikacje rolnicze zdobyte podczas nauki szkolnej w miarę upływu lat należy aktualizować, niezależnie od tego, czy jest to poziom rolnika kwalifikowanego (zasadniczy poziom wykształcenia zawodowego), czy rolnika technika (średni poziom wykształcenia zawodowego), czy też rolnika z dyplomem ukończenia studiów wyższych⁶. Dlatego też wszystkim rolnikom postawiono pytanie o uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez WODR w Warszawie Oddział w Siedlcach.

Tabela 3

Wykaz najczęściej stosowanych metod pracy doradczej i oświatowej w pracy z grupami producenckimi w roku 1999 (uwzględniono tu zarówno grupy formalnie działające, jak też grupy nieformalne)

Profil grupy producenckiej	Liczba grup	Szkolenia	Pokazy	Demonstracje	Wyjazdy szkoleniowe
Grupy producentów mleka	47	241	116	90	34
Grupy producentów trzody chlewnej	23	81	59	42	17
Grupy producentów zbóż	17	89	44	41	19
Grupy producentów ziemniaków	9	25	7	23	7
Grupy producentów warzyw i owoców	8	18	2	9	7
Grupy producentów buraka cukrowego	2	4	2	3	–
Grupy rolników prowadzących wielokierunkowy profil produkcji	2	10	5	5	3
Grupy rolników prowadzących integrowaną produkcję	1	5	2	3	1
Razem	109	473	237	216	88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Sprawozdania z działalności za rok 1999 WODR w Warszawie Oddział w Siedlcach”, Siedlce 2000.

⁶Przychodzeń Z.J.: Zarys dydaktyki doskonalenia zawodowego w rolnictwie. Wydaw. SGGW, Warszawa 1992, s. 9 i następne.

Tabela 4

Uczestnictwo rolników zorganizowanych w objęte badaniami grupy producenckie w szkoleniach organizowanych przez WODR w Warszawie Oddział w Siedlcach

Grupy producenckie	Szkolenia „chemizacyjne”		Szkolenia z chowu trzody chlewnej		Szkolenia z chowu bydła mlecznego		Inne szkolenia	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Zrzeszenie Producentów Buraka Cukrowego „Kraski”	12	80	1	7	0	0	4	27
Spółdzielnia Ogrodnicza „Wolgo”	0	0	0	0	0	0	9	60
Zrzeszenie Producentów Ziemniaka „Agro Can”	2	29	4	57	0	0	1	14
Stowarzyszenie Sadowników i Producentów Rolnych „Powiśle”	20	100	0	0	0	0	8	40
Zrzeszenie Producentów Materiału Siewnego „Łan-Pol”	0	0	0	0	0	0	0	0
Zrzeszenie Producentów Warzyw i Owoców „Maciejowice”	1	6	0	0	0	0	5	31
Zrzeszenie Producentów Ziemniaka „Kartofelek”	2	18	4	36	0	0	5	46
Stowarzyszenie Producentów Mleka „Jutrzenka”	24	100	0	0	24	100	24	100
Zrzeszenie Ogrodników – Żelechów	0	0	0	0	0	0	1	17
Łącznie	61	50	9	7,4	24	19,7	53	43,4

Źródło: Opracowanie własne wyników badań.

Jak wynika z przedstawionych w tabeli 4 danych, największe zainteresowanie szkoleniami organizowanymi przez ośrodki doradztwa rolniczego towarzyszyło rolnikom zorganizowanym w Stowarzyszeniu Producentów Mleka „Jutrzenka”. Uczestniczyli oni we wszystkich szkoleniach organizowanych przez miejscowy ODR (szkoleń dotyczących chowu trzody chlewnej nie organizowano). W organizowanych przez ODR szkoleniach największa liczba rolników uczestniczyła w szkoleniach dotyczących chemicznej ochrony roślin i właściwego wykorzystania opryskiwaczy. Rolników zainteresowanych tym tematem było 61, co stanowi 50% badanej populacji. Nie uczestniczyli w tych szkoleniach tylko rolnicy z grup producenckich „Wolgo”, „Łan-Pol” i „Żelechów”. W szkoleniach z zakresu chowu trzody chlewnej uczestniczyło 9 rolników z całej populacji. Największe zainteresowanie tym szkoleniem było wśród rolników ze Zrzeszenia Producentów Ziemiaka „Agro Can”. Rolnicy ze Zrzeszenia Producentów Materiału Siewanego „Łan-Pol” nie uczestniczyli w żadnym szkoleniu, ponieważ w okresie objętym badaniami w gminie tej nie było doradcy rolniczego.

Podsumowanie

1. Wykształcenie wpływa na aktywność ludności wiejskiej i powstawanie zachowań przedsiębiorczych, co jednocześnie odzwierciedla się w tempie rozwoju rolniczych grup producenckich. Zdanie to potwierdzają wyniki badań empirycznych wśród członków rolniczych grup producenckich. Poziom wykształcenia jest dużo wyższy. Przykładem jest chociażby różnica w odsetku osób z wykształceniem średnim i wyższym w grupach – 47,9% i w tej samej grupie populacji ogólnokrajowej (dla ludności wiejskiej) – 17,4%.
2. Coraz większego znaczenia nabiera profesjonalizacja pracy w rolnictwie. Generalnie wykształcenie badanych osób jest zgodne z wykonywanym zawodem rolnika. Aż 81,1% (99 osób) respondentów ma wykształcenie rolnicze, a 18,9% inne.
3. Doskonalenie zawodowe odgrywa istotną rolę w rolnictwie, które cechuje bardzo niski wskaźnik skolaryzacji. Znaczący udział w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych rolników mają ośrodki doradztwa rolniczego. Świadczy o tym między innymi fakt ciągłej współpracy doradców z członkami grup producenckich. Organizowanie szkoleń, pokazów, demonstracji czy wyjazdów szkoleniowych stanowi niezbędne w funkcjonowaniu grup wsparcie edukacyjne i informacyjne.

Literatura

Mały Rocznik Statystyczny 1999, GUS 1999.

MAZIARZ C.: Andragogika rolnicza. PWN, Warszawa 1977.

PRZYCHODZENIŃ Z.J.: Zarys dydaktyki doskonalenia zawodowego w rolnictwie. Wydaw. SGGW, Warszawa 1992.

SIKORSKA A.: Struktura społeczno-demograficzna i wykształcenie ludności wiejskiej. Wyd. IERiGŻ, Warszawa 1999.

Sprawozdanie z działalności za rok 1999 WODR w Warszawie Oddział w Siedlcach. Siedlce 2000.

WAWRZYNIAK B.M.: Doradztwo w agrobiznesie. Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek 2000.

The Level of Professional Background of Farmers – – Members of Producers' Groups

Abstract

There are two crucial factors determining professional experience of farmers in running agricultural holdings efficiently, namely the level and specialisation of their educational background and the participation in the courses updating and improving agricultural education.

The paper presents the assessment of the professional background level relating to the members of producers' groups. In the analysis, the following criteria were used: the level of education in the investigated population, the correspondence of farmer's education with the character of farm work and the participation in training courses organized by agricultural advisory centers.